

Anna Jagiełło-Szostak

Bośnia i Hercegowina: przyspieszony status kandydata do członkostwa w Unii Europejskiej – reakcje wewnętrzne, regionalne i międzynarodowe (cz. 2)

Jednym z kluczowych celów polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Bośni i Hercegowiny jest współpraca z Unią Europejską. Na przyspieszone uzyskanie przez BiH w dniu 15 grudnia 2022 r. statusu kandydata do UE wpłynął zarówno fakt nadania go w czerwcu 2022 r. Ukrainie i Mołdawii w związku z agresją Rosji na Ukrainę, jak i wewnętrzna niestabilność państwa. Celem UE jest m.in. zachęcenie decydentów politycznych do koniecznych reform wewnętrznych w obszarze społeczno-gospodarczym, politycznym oraz bezpieczeństwa, które mają prowadzić do stabilności wewnętrznej BiH oraz ochrony granic UE.

Reakcje międzynarodowe na status kandydata dla BiH. Decyzja o nadaniu BiH statusu kandydata do członkostwa w UE przyjęta została pozytywnie tak przez państwa zachodnie, jak i sąsiadów BiH. Josep Borrell, wiceprzewodniczący Komisji Europejskiej, zaapelował do przywódców politycznych BiH o wdrożenie reform. Ambasada Stanów Zjednoczonych Ameryki wskazała, że mieszkańcy BiH zasługują na bycie częścią UE, mimo niewielkich postępów państwa na drodze do statusu kandydata, sugerując jednocześnie nowym liderom politycznym, wybranym w październikowych wyborach w 2022 r., przeprowadzenie reform, warunkujących członkostwo BiH w UE. Niemcy określiły decyzję UE jako pozytywny sygnał dla społeczeństwa BiH, ale uwarunkowany przez czynniki geopolityczne, wynikające z obaw o bezpieczeństwo i stabilność Bałkanów Zachodnich (BZ), na co wskazują zarówno kryzysy wewnętrzne w państwach BZ, jak i napięte relacje serbsko-kosowskie (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 759](#)).

Za nadaniem statusu kandydata BiH do członkostwa w Unii Europejskiej do końca roku 2022 szczególnie lobbowała Słowenia. Na szczycie UE w Brukseli w czerwcu 2022 r. zaproponowała nadanie statusu kandydata BiH wraz z Ukrainą i Mołdawią. Dwa miesiące później, podczas Forum Strategicznego w Bled, prezydent Borut Pahor zaapelował w tej sprawie do Ursuli von der Leyen, przewodniczącej Komisji Europejskiej. Słowenia kontynuuje politykę wspierania BiH, o czym świadczy wizyta Tanji Fajon, minister spraw zagranicznych Republiki Słowenii, w BiH w styczniu 2023 r. Na spotkaniu z minister spraw zagranicznych Biserą Turković poruszone zostały tematy relacji bilateralnych, statusu kandydata BiH, reform, a także wzrostu wpływów rosyjskich w regionie. T. Fajon wyraziła gotowość pomocy we wdrażaniu reform, wskazując, że jedność BiH jest kluczowym elementem na drodze do UE. Także Andrej Plenković, premier Chorwacji, zapewnił, iż jego państwo konsekwentnie wspiera Bośnię i Hercegowinę i może służyć swoim doświadczeniem. W polityce zagranicznej Chorwacji BiH jest kluczowym sąsiadem, co wiąże się z liczną populacją chorwacką zamieszkującą BiH i stanowiącą jej naród konstytutywny, obok Boszniaków i Serbów. Chorwacja posiada najdłuższą granicę z BiH, która jest także zewnętrzną granicą UE. Spośród pozostałych państw regionu bałkańskiego Serbia, Macedonia Północna, Albania, Czarnogóra i Turcja rozpoczęły negocjacje akcesyjne, z kolei Kosowo 14 grudnia 2022 r., dzień przed przyznaniem BiH statusu kandydata do UE, złożyło wniosek o członkostwo w UE.

Przeciwna integracji BiH z UE jest Federacja Rosyjska, która postrzega wszelkie ruchy UE w BiH jako wyraz geopolitycznego „podboju” regionu i polityki neokolonialnej, a także odbieranie mieszkańcom Bośni i Hercegowiny prawa do samodzielnego kształtowania państwowości i wybierania partnerów zagranicznych. Podobnie ambasador Rosji w Serbii Aleksandr Bocan-Harczenko¹ wskazał, że przyznając Bośni i Hercegowinie status kandydata, UE stara się jedynie trzymać BiH z dala od Rosji, i wezwał bośniackich Serbów do sprzeciwu,

¹ W latach 2009-2014 ambasador Federacji Rosyjskiej w Bośni i Hercegowinie.

twierdząc, że członkostwo w UE doprowadzi do osłabienia niezależności Republiki Serbskiej i centralizacji Bośni i Hercegowiny. Po ataku Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r., RS jasno wykazuje sympatie prorosyjskie, a FBiH opowiada się za sankcjami wobec Rosji oraz dąży do zacieśnienia współpracy z UE.

Wymiary współpracy UE-BiH. W obszarze społeczno-gospodarczym UE dostarcza BiH największą pomoc finansową. Od 1996 r. do czerwca 2022 r. zainwestowała ponad 3,5 mld euro w odbudowę, reformy administracji publicznej, rządu prawa, gospodarke i rolnictwo². Według danych Balkan Barometer 50% ankietowanych w BiH ma pozytywne nastawienie do UE i jest ona atrakcyjna dla obywateli, zwłaszcza w kontekście zwiększenia dobrobytu gospodarczego, zapewnienia pokoju i stabilności, możliwości studiowania i pracy w UE oraz swobodnego podróżowania³. BiH to państwo o bardzo dużej imigracji, co uwarunkowane jest m.in. wysokim bezrobociem i niskimi zarobkami. W 2020 r. za granicą mieszkało 34% ludności tego państwa⁴. Główne kierunki migracji prowadzą zarówno do państw UE, takich jak Chorwacja, Niemcy, Austria i Słowenia, jak i do sąsiedniej Serbii. Choć społeczeństwo Bośni i Hercegowiny postrzega UE pozytywnie, to jednak niepewnie podchodzi do otrzymanego statusu. Z jednej strony widoczna jest nadzieja na zmiany, ale z drugiej – pojawiają się głosy, iż jest to status niezасłużony, gdyż BiH nie poczyniła znaczących postępów w kierunku reform polityczno-instytucjonalnych. Społeczeństwo zniechęcać może też fakt, że Serbia i Czarnogóra, które negocjują odpowiednio dziesięć i osiem lat, nie są bynajmniej bliskie członkostwa.

W wymiarze bezpieczeństwa zabiegi dyplomatyczne UE wobec BiH mają na celu stabilizację BiH, m.in. poprzez przedłużenie mandatu misji EUFOR – co nastąpiło 2 listopada 2022 r. Ponadto w strategii bezpieczeństwa UE wskazano kwestie niekontrolowanych migracji, a także przemyt oraz przestępczość zorganizowaną jako elementy zagrożenia na granicach Wspólnoty⁵. Jednym z kryteriów przystąpienia do UE, które muszą spełniać państwa dążące do członkostwa, jest szczelność granic i właściwe nimi zarządzanie. Bośnia i Hercegowina podjęła istotne kroki w celu poprawy zarządzania migracjami na poziomie lokalnym i międzynarodowym, jednak wciąż brakuje strategii i planu działania w zakresie migracji. Według danych Frontexu, szlak zachodniobałkański⁶, na którym znajduje się BiH, był drugim najbardziej uczęszczanym szlakiem do Europy, a liczba wykrytych przypadków nielegalnego przekraczania granic, w porównaniu do 2020 r., wzrosła ponad dwukrotnie w 2021 r. – do 61 735⁷. BiH zintensyfikowała także współpracę z EUROPOLEM i przyjęła strategię antyterrorystyczną, a w 2022 r. stała się częścią unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności (*Civil Protection Mechanism*, CPM).

Wnioski. Uzyskanie przez BiH statusu kandydata do członkostwa w UE rodzi oczekiwania zarówno ze strony państw członkowskich, jak i społeczeństwa BiH, zwłaszcza wobec nowego rządu, wybranego w 2022 r. W ramach UE można się spodziewać, że państwa środkowoeuropejskie, takie jak Słowenia, Chorwacja, Czechy, Węgry, Polska czy Słowacja, tradycyjnie będą wspierać BiH na drodze do UE. Z kolei najbardziej sceptyczne wobec rozszerzenia będą Holandia, Francja, Niemcy oraz państwa skandynawskie, naciskające na wywiązywanie się z warunków uczestnictwa w UE.

UE spodziewa się, że w kwestiach społeczno-gospodarczych, politycznych i bezpieczeństwa BiH będzie zacieśniała współpracę z UE po to, by zapobiegać zagrożeniom, takim jak migracje osób o nieuregulowanym statusie czy przestępczość zorganizowana. Istotne są także zakłócenia bezpieczeństwa i pokoju w Bośni

² *EU projects in BiH*, https://www.eeas.europa.eu/delegations/bosnia-and-herzegovina/eu-projects-bih_en.

³ *Regional Cooperation Council, Balkan Barometer 2022. Public opinion. Analytical Report*, ed. B. Zoric, Sarajevo, June 2022, s. 47-49, www.rcc.int [2.01.2023].

⁴ *Forbes: Bosnia has the second biggest diaspora in the world*, 16.11.2022, <https://ba.n1info.com/english/news/forbes-bosnia-has-the-second-biggest-diaspora-in-the-world/> [30.12.2022].

⁵ Communication from the Commission to the European Parliament and Council on the Fifth Progress Report on the implementation of the EU Security Union Strategy, 13.12.2022, https://commission.europa.eu/system/files/2022-12/com_2022_745_communication_fifth_progress_report_security_union_en.pdf [15.01.2023].

⁶ Szlak zachodniobałkański to trasa migracji do UE przez: Albanie, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Kosowo, Macedonię Północną i Serbię.

⁷ *Migratory routes*, <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/western-balkan-route/> [17.01.2023].

i Hercegowinie, związane z działaniami aktorów zewnętrznych i wewnętrznych, stosujących hybrydowe metody działania. Boszniacki członek prezydencji Denis Becirović potępił działania np. Milorada Dodika i nawiązał do niekonstytucyjnych obchodów święta Dnia Republiki Serbskiej w dniu 9 stycznia 2023 r. (zob. [„Komentarze IEŚ” nr 768](#)). W wymiarze społecznym odległa perspektywa członkostwa w UE powoduje, że obywatele BiH decyzję o statusie kandydata przyjęli bez entuzjazmu.